

Asia: VN/24159/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rikosuhrimaksusta annetun lain 3 ja 4 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

RETS Rikoksettoman elämän tukisäätiö kiittää lausuntopyynnöstä ja lausuu asiasta seuraavaa:

RETS pitää tärkeänä, että rikoksen uhreille on tarjolla riittävästi tarpeenmukaisia ja oikea-aikaisia palveluita. Palveluiden käytön kasvun voidaan katsoa osoittavan Rikosuhripäivystyksen ja Nollalinjan toiminnan tarpeellisuuden suomalaisessa yhteiskunnassa. Rikosuhrimaksun käyttöönotolla voidaan turvata näiden palveluiden jatkuvuutta ja monimuotoisuutta. Rikosuhrimaksun avulla voidaan myös herättää rikosentekijöiden vastuunottoa teoistaan.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 3 pykälään koskien maksun määrää?

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

Kuten säätiö on todennut jo rikosuhrimaksusta säädettäessä voi maksun kerääminen omalta osaltaan vaikeuttaa entisestään velkaantuneiden rikosentekijöiden vapautumisen jälkeistä sopeutumista yhteiskuntaan. Erityisesti tämä koskee moninkertaisia lyhytaikaisvankeja, jotka ovat usein huonokuntoisia ja velkaantuneita.

Rikosuhrimaksuilla kerättäviä tuottoja arvioidessa onkin tärkeä ottaa huomioon, että monilla rikosentekijöillä on heikko maksukyky ja heidän tosiasiallisiin työllistymismahdollisuuksiinsa vaikuttavat puuttuvan koulutuksen ja työkokemuksen lisäksi monet muut syrjäytymiseen liittyvät haasteet. On myös nähty mahdollisena, että rikosuhrimaksun maksavatkin omaiset tuomitun itsensä ollessa maksukyvytön. Usein omaiset, erityisesti rikosentekijän vanhemmat, pyrkivät oman

toimeentulonsa kustannuksellakin auttamaan läheistään taloudellisesti maksamalla velkoja ym. muita taloudellisia sitoumuksia.

Toimintoihin osallistumisen ja siten vankeusaikaisten ansaintamahdollisuuksien ei voida katsoa merkittävästi parantuneen viime vuosina. Päinvastoin Rikosseuraamuslaitoksen taloudellisissa toimintaedellytyksissä todetut vaikeudet ovat johtaneet vaikeuksiin järjestää aktiivitoimintoja ja työhön osallistumista niin suljetuissa vankiloissa kuin avolaitoksissakin.

Vangeille maksettavaa käyttö- ja toimintarahaa ei myöskään ole tarkistettu tai korotettu samassa suhteessa yhteiskunnassa tapahtuneiden hintojen nousun kanssa. Avolaitostyötä (ja palkkaa) ei myöskään ole enää vuoden 2025 alusta lähtien saatavilla entiseen tapaan tehtyjen leikkauspäätösten takia.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan vuonna 2022 tuomioistuimen määräämistä 40 ja 80 euron rikosuhrimaksuista olikin maksettu alle puolet eli vain 48 prosenttia.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 4 pykälään koskien maksun määräämistä?

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

Oikeushenkilölle määrättävän rikosuhrimaksun rajoittamista suhteessa yhteisösakon määrään voidaan pitää oikeasuhtaisena ja kannatettavana uudistuksena.

Millaisia näkemyksiä teillä on esitysluonnoksen vaikutuksista?

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

Hallituksen esitysluonnosta perustellaan kriminaalipoliittisilla lähtökohdilla ja sillä, että rikosentekijän osuutta uhrien tukipalveluiden rahoittamisessa on perusteltua edelleen vahvistaa.

Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen (THL), Rikosseuraamuslaitoksen (Rise) ja Vankiterveydenhuollon (VTH) yksikön toteuttaman terveystarkastustutkimuksen mukaan kaikista vangeista yli 90 prosenttia oli kokenut elämänsä aikana fyysistä väkivaltaa. Enemmän kuin kaksi kolmesta oli kokenut henkistä väkivaltaa, taloudellista väkivaltaa oli kokenut noin joka kolmas ja seksuaalista väkivaltaa reilu viidennes vangeista.

Traumaoireilua esiintyi eniten 30–47- vuotiaiden ryhmässä (50 %) ja ero muihin ikäryhmiin oli merkitsevä. Alle 30-vuotiaista vangeista reilu kolmannes (38 %) sai positiivisen traumaseulan. Edellisessä vankien terveyttä koskeneessa tutkimuksessa (Wattu III) naiset raportoivat PTSD:n oireita selvästi enemmän kuin miehet. Nyt saaduissa tuloksissa naiset raportoivat traumaoireita edelleen miehiä enemmän, mutta erot olivat kaventuneet miesten raportoidessa traumaoireita aiempaa enemmän. Edelleen vankeusaikana henkistä väkivaltaa kokeneita vankeja oli yli neljännes. Vankien traumaoireiden esiintyvyyden todettiin selvästi kasvaneen edelliseen tutkimukseen verrattuna.

Vankeusrangaistusta suorittavien henkilöiden traumaoireilusta saatu tutkimustieto vahvistaa käsitystä siitä, että rikoksia tehdään tietyn henkilöryhmän sisällä siten, että esimerkiksi väkivallan tekijät valikoituvat usein myös itse väkivallan kokijoiksi ja tarvitsevat apua traumaoireiden käsittelyssä. Tältä osin hallituksen esitysluonnoksen kriminaalipoliittiset perustelut ja kirjoitustapa rikoksentekijöistä ja uhreista täysin erillisinä henkilöryhminä ei täysin vastaa asiasta saatua kansainvälistä ja kansallista tutkimustietoa. Voimavarojen turvaaminen myös rikoksista tuomittujen traumaoireiden tunnistamisessa ja tukipalveluissa tulisi turvata uusien rikosten ennaltaehkäisemiseksi ja uhrien suojelemiseksi.

Muut mahdolliset kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta.

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

-

Sunikka Sanna
Rikoksettoman elämän tukisäätiö sr